

Samen zorgen voor een schonere de Venen

**Rapportage thematraject participatie in de Venen –
Pijnacker –Nootdorp**

**Opgesteld door Public Result in opdracht van Nederland Schoon in samenwerking met
de gemeente Pijnacker-Nootdorp**

december 2012

www.publicresult.nl

Inhoud

1. Inleiding	3
1.1 ACHTERGROND	3
1.2 DOELSTELLING PARTICIPATIETRAJECT DE VENEN	4
1.3 WERKPROCES	4
2. Zwerfvuilparticipatie De Venen	6
2.1 INLEIDING	6
2.2 DNA PIJNACKER-NOOTDORP – DE VENEN	6
2.3 MOTIVATIE ZWERFAFVALPROJECT IN DE VENEN	9
2.4 DEELNEMENDE PARTIJEN EN BELANGEN	10
3. Uitvoering Aanpak	11
3.1 INLEIDING	11
3.2 AANPAK	11
3.3 UITVOERING AANPAK	13
3.4 RESULTATEN	15
4. Advies voor een De Venen Schoon	16
4.1 EEN TERUGBLIK	16
4.2 ADVIES	17

1 ■ Inleiding

1.1 ACHTERGROND

Pijnacker-Nootdorp heeft met een vervolgtraject deelgenomen aan het thematraject participatie van het Focusprogramma Zwerfafval. Dit ambitieuze actieprogramma wordt uitgevoerd in opdracht van de VNG en VNO-NCW en bestaat uit twee onderdelen: Gemeente Schoon en Nederland Schoon. Het onderdeel Gemeente Schoon wordt door Agentschap NL uitgevoerd in samenwerking met de Vereniging voor afval- en reinigingsmanagement (NVRD) en Nederland Schoon door de Stichting Nederland Schoon.

Als onderdeel van Gemeente Schoon worden in verschillende thematrajecten gemeenten en intermediairen ondersteund bij het uitvoeren van een effectieve aanpak van zwerfafval. Thematrajecten hebben als doel om gemeenten en intermediairen kennis en ervaring op te laten doen met een specifiek aspect van zwerfafvalbestrijding: monitoring, reiniging, communicatie, handhaving en participatie. Public Result ondersteunt gemeenten op het gebied van zwerfafval middels het thematraject participatie. Public Result streeft ernaar om samen met de gemeenten in de verschillende trajecten te komen tot doorbraken en duurzame samenwerking.

In Pijnacker-Nootdorp was interesse in en behoefte aan ondersteuning bij het stimuleren van participatie van bewoners van de jonge wijk De Venen. Geëntameerd door een werkgroep met bewoners, tot stand gekomen in een eerder traject, en op basis van de resultaten van een enquête onder de bewoners. De bewoners hadden aangegeven veel overlast te ervaren van zwerfvuil, grof (huishoudelijk) vuil, bijplaatsingen van grofvuil naast containers en hondenpoep. Om deze problematiek gezamenlijk met bewoners te kunnen aanpakken en tegelijkertijd de betrokkenheid van de bewoners bij de wijk te vergroten, is een aanvraag gedaan voor een participatietraject.

Een werkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van bewonersverenigingen, de gemeente, woningcorporatie Vestia, de Stichting Jeugd- en Jongerenwerk Midden-Holland en Public Result, was de trekker van het traject. De werkgroep had als doelstelling de situatie te verbeteren, waarbij vooral ook de bewoners een inbreng zouden hebben. Het idee was om dit in te steken vanuit het thema zwerfafval en vanuit het thema wijkgericht werken.

1.2 DOELSTELLING PARTICIPATIETRAJECT DE VENEN

Voor het zwerfafvalparticipatietraject in Pijnacker-Nootdorp, en in het bijzonder voor de wijk De Venen, zijn in de loop van het traject de volgende doelstellingen en ambities gefomuleerd:

1. Minder zwerfafval op straat en minder ergernis bij de bewoners over zwerfafval.
2. Minder illegaal geplaatst grof huishoudelijk afval (bijplaatsingen bij ondergrondse afvalcontainers) en minder ergernis bij de bewoners hierover.
3. Meer betrokkenheid van de bewoners bij hun woonomgeving, wat ondermeer tot uiting komt in een actieve rol van bewoners bij het beheer en onderhoud van de (semi) openbare ruimte.

Vanuit Agentschap NL zijn de volgende doelstellingen geformuleerd voor participatietrajecten:

- Het effectief inzetten van participatie-instrumenten binnen een integrale/bredere aanpak van zwerfafval.
- Het betrekken van de gemeentelijke organisatie bij het project en het ondersteunen ervan.
- Het formuleren van een duidelijke doelstelling voor de inzet van participatie om zwerfafval tegen te gaan.
- Het betrekken van alle relevante partijen bij de aanpak van zwerfafval.
- Het helder communiceren over het verloop van het traject.
- Hoe informeren van de burgers en externe partijen over de effecten van hun inbreng.
- Het betrokken houden van de burgers en externe partijen bij het project.
- Het aansluiten bij bestaande initiatieven, netwerken en organisaties.

1.3 WERKPROCES

Vanuit een eerder traject is de werkgroep zwerfvuil De Venen opgericht met, naast vertegenwoordigers van de gemeente, woningcorporatie Vestia, Stichting Jeugd- en Jongerenwerk Midden-Holland ook vertegenwoordigers van bewonersverenigingen en actieve burgers. Op aanraden van de werkgroep is in de tweede helft van 2011 een enquête uitgevoerd onder de bewoners van De Venen. Op basis van de resultaten van en de ideeën uit de enquête en gedreven door de doelstellingen van zowel een schonere wijk als het vergroten van de betrokkenheid van de bewoners bij de aanpak van zwerfafval heeft de werkgroep Public Result gevraagd een actieplan te schrijven.

Nadat Public Result een eerste actieplan had opgesteld, bestond de procesondersteuning vervolgens uit een vervolgnote waarin een maatregelenmatrix was uitgewerkt. In de notitie heeft Public Result een aantal voorstellen gedaan voor meer en minder kansrijke acties en trajecten in De Venen, ter bespreking met de

werkgroep. Gaandeweg het traject zijn de bewoners-leden van de werkgroep steeds minder betrokken geraakt bij de activiteiten van de werkgroep. Enerzijds ontbrak het hen aan draagvlak bij de medebewoners om het zwerfvuil en grof vuil in de wijk aan te pakken. Anderzijds waren wellicht de verwachtingen richting de gemeente te hoog gespannen en heeft de spanningsboog te lang geduurd.

Met de resterende werkgroepleden is besloten om – op basis van een nieuwe notitie met ideeën / recepten voor een Burendag met (zwerfafval)activiteiten - een zwerfafvaljuttersactie in De Venen uit te voeren met kinderen in de leeftijdsgroep tussen de 8 en plm. 14 jaar. Public Result heeft hiervoor een draaiboek opgesteld en samen met de jongerenwerker van STJMMH gezorgd voor het uitvoeren van de zwerfafvaljuttersactie. Public Result heeft verder gezorgd voor de procesmatige ondersteuning door de bijeenkomsten van de werkgroep te organiseren en de verslaglegging te faciliteren en door op te treden als procesbewaker en te zorgen voor de communicatie rondom het participatietraject. Daarnaast heeft Public Result mede uitvoering gegeven aan de zwerfafvaljuttersactie. Het gehele traject is steeds verlopen in afstemming met de werkgroep zwerfvuil De Venen.

De zwerfvuilactie is succesvol verlopen. Deze rapportage bevat een verslag van het traject hiernaartoe, van de ondersteuning die is verleend en van de effecten alsook bevindingen die in dit traject zijn opgedaan met participatie bij zwerfafval in De Venen in Pijnacker-Nootdorp. Hoofdstuk 2 bevat een beschrijving van de identiteit van de Venen en daarmee van de achtergrond en de belangrijkste spelers van deze wijk. In hoofdstuk 3 doen we verslag van de uitvoering van de aanpak alsook van de opbrengsten van het project. Op basis van een terugblik geven we in hoofdstuk 4 een advies hoe de (participatieve) aanpak rondom de zwerfafvalproblematiek in de Venen in de toekomst vorm te geven.

2. Zwerfvuilparticipatie De Venen

2.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk schetsen we in het kort het DNA van Pijnacker-Nootdorp en de Venen in het bijzonder, als de context en omgeving waarbinnen het traject heeft plaatsgevonden. Daarnaast geven we een overzicht van de direct betrokkenen bij dit traject.

2.2 DNA PIJNACKER-NOOTDORP – DE VENEN

De Venen maakt deel uit van de VINEX-locatie Buitenplaats Ypenburg en omvat een vijftal 'velden' (Boswijk, Singels, Waterwijk, De Venen en De Bras). De locatie is grotendeels ontwikkeld in opdracht van Samenwerkingsverband Ypenburg waarin de gemeenten Den Haag en de gemeente Pijnacker-Nootdorp deelnamen. Per 1 januari 2010 is het Samenwerkingsverband Ypenburg opgeheven en heeft de gemeente Pijnacker-Nootdorp de ontwikkeltaken overgenomen voor De Venen, het Nootdorpse deel van de locatie. Het merendeel van de woningbouw is inmiddels opgeleverd. De Venen sluit zowel in fysiek-ruimtelijk als sociaal opzicht meer aan bij de Haagse wijk Ypenburg dan bij het oorspronkelijke dorp Nootdorp. Kenmerkend voor een deel van De Venen is de hovenstructuur. De aanpak van zwerfvuil richt zich met name op dit deel van de wijk.

De bewoners van de hoven – waaronder de Woensdrechtshof – vormen een mix van sociale huur en koopwoningen. De rijtjeshuizen zijn sociale huur, met bewoners die veelal zijn weggetrokken uit Den Haag. De woningen worden voor het overgrote deel bewoond door gezinnen met (meerdere) (jonge) kinderen op zoek naar speelruimte voor de kinderen. De stapelbouw herbergt bewoners van koopappartementen. Veelal zijn dit senioren die naar deze Vinex-locatie zijn verhuisd op zoek naar rust en ruimte.

Door de structuur van hoven en de architectuur, - rijtjeshuizen rondom, appartementencomplex in het midden van het hof – draagt het geluid ver in de hoven. Dat wil zeggen dat de stemmen van de kinderen die – in de zomer ook 's avonds laat nog – buiten spelen heel goed worden gehoord. Dit soms tot ergernis van de bewoners van de appartementencomplexen. De bouw en de mix van bewoners die oorspronkelijk waren aangetrokken, - enerzijds op zoek naar levendigheid, anderzijds op zoek naar rust - is daarmee een hindernis voor het bevorderen van de sociale cohesie in de hoven. De bewoners van de koopwoningen willen vaak weg vanwege de botsende leefstijlen

Gemeente Schoon

De grond van de hoven is van de Vereniging van Eigenaren. Een strook van 1 meter direct langs de complexen van de sociale huurwoningen is eigendom van de corporatie. Naast Vestia is er nog een kleine corporatie van belang met name ook voor de communicatie met de huurders, Hof van Rijnland.

In de wijk wonen verschillende nationaliteiten, waaronder Polen, die soms moeilijk bereikbaar zijn. Daarnaast wonen er mensen met een verstandelijke beperking in de wijk in een project voor begeleid wonen.

De Venen in cijfers 2010 (inkomen 2009)

bron: CBS

Aantal inwoners	4.820
0 -15 jaar	27%
15-25 jaar	9%
25-45 jaar	39%
45-65 jaar	18%
65 jaar e.o.	8%
Autochtoon	79%
Westers allochtoon	11%
Niet westers allochtoon	19%
Aantal huishoudens	1.815
Eenpersoonshuishoudens	19%
Huishoudens zonder kinderen	31%
Huishoudens met kinderen	50%
Huishoudens met hoog inkomen	
Huishoudens met midden inkomen	29%
Huishoudens met laag inkomen	46%
	25%

Gemeente Schoon

2.3 MOTIVATIE ZWERFAFVALPROJECT IN DE VENEN

Zeker in de periode van de eerste bewoning van de Venen, wanneer verhuisvuil altijd kenmerkend is voor een mutatieperiode – maar ook daarna ontving de gemeente Pijnacker-Nootdorp signalen van door bewoners ervaren overlast van zwerfvuil. Ook ervaren de bewoners overlast van (verkeerd aangeboden) grof vuil alsook van het verkeerd aanbieden van vuilniszakken bij de ondergrondse inzamelingcontainers. Daarom is de gemeente gestart om met een aantal actieve leden van bewonerscommissies en met woningcorporatie Vestia om tafel te gaan zitten om de problemen in de Venen te bespreken en aan te pakken.

In de werkgroep is een aantal ideeën de revue gepasseerd om het zwerfafval aan te pakken. Enkele ideeën waren onder meer om aan de slag te gaan met senioren en kinderen van de basisscholen, een stickeractie, boeten, voorlichting en fout geplaatste vuilniszakken onderzoeken. Om inzicht te krijgen in de door de bewoners ervaren problematiek en gedragen oplossingen heeft de werkgroep een enquête uitgezet in De Venen.

De belangrijkste conclusie uit de enquête was dat 84% van de bewoners zich ergert aan het zwerfafval in het groen of op straat. De netheid van het hof krijgt een 5,9 terwijl de bewoners de algehele netheid van de wijk met een 5,7 beoordelen. De bewoners hebben een tamelijk negatief oordeel over de netheid van de wijk maar hebben een positief beeld van hun eigen gedrag. Een oplossing die – zoals uit de enquête naar voren gekomen – wordt gedragen door de bewoners is repressie en handhaving. De bewoners vinden vooral de gemeente verantwoordelijk voor een schone wijk zonder dat bewoners zelf actief moeten zijn. Wel zijn de bewoners bereid om de directe omgeving rond het eigen huis schoon te houden. Hoe dan ook was zwerfvuil en grof vuil een thema dat leefde bij de bewoners in De Venen en waarop de werkgroep kon doorpakken.

Een andere motivatie voor de werkgroep was ook om te werken aan een grotere betrokkenheid van de bewoners bij hun nieuwe leefomgeving en de sociale cohesie te bevorderen. In deze jonge wijk met een grote diversiteit aan bewonersgroepen was het belangrijk de leefbaarheid te bevorderen en de onderlinge kennismaking te stimuleren. Met elkaar aan de slag gaan tegen zwerfafval bevordert het kennen en gekend worden. Bovendien kan nooit vroeg genoeg met het stimuleren tot participatie worden begonnen, hoewel schoon en heel niet het thema met de meeste prioriteit bij de bewoners is. Omdat de werkgroep De Venen uitdrukkelijk is samengesteld met bewoners van de wijk is het idee dat vanuit hen de participatie en betrokkenheid bij de de andere bewoners kan worden vergroot.

De motivatie om een participatietraject goed op gang te krijgen was ook dat in een eerder stadium actieve bewoners zich hadden teruggetrokken vanwege veiligheid (bij strenge handhaving door de gemeente kregen deze bewoners het van andere bewoners in hun schoenen geschoven). Het was de gemeente daarom des te meer gelegen in te zetten op geslaagde participatie. Daarnaast was ook wooncorporatie Vestia actief bij schoonmaakacties en was de corporatie bereid haar expertise en ervaring te delen. Tot slot was ook een positief aanknopingspunt voor de participatie dat De Venen als wijk had meegedaan bij de jaarlijkse opschoondag in maart 2011.

Al met al voldoende reden om met burgerparticipatie en zwerfafval aan de gang te gaan. Omdat de werkgroep er zelf niet helemaal uit kwam en burgerparticipatie een kwestie van lange adem – en een lang proces – is, is aan Public Result gevraagd om binnen het budget de werkgroep te ondersteunen met haar eigen expertise met de aanpak van zwerfvuil en bewonersparticipatie en een Plan van Aanpak daartoe uit te werken.

2.4 DEELNEMENDE PARTIJEN EN BELANGEN

Het participatietraject in de Venen is getrokken door de werkgroep zwerfvuil De Venen. Daarnaast zijn bij de uitvoering van de juttersactie nog een aantal andere personen betrokken geweest. Hieronder volgt een lijstje van de mensen die betrokken waren bij de opzet en/of de uitvoering van het participatietraject in de Venen:

- *Jos Koster*, gemeente Pijnacker-Nootdorp, beheerder reiniging openbare ruimte en lid van de werkgroep
- *Younes El Mghari*, jongerenwerker Stichting Jeugd en Jongerenwerk Midden-Holland, lid van de werkgroep en actief met de kinderen en jongeren in de Venen
- *Marjoleine Hammacher*, medewerker Sociaal Beheer en Leefbaarheid, Vestia, lid van de werkgroep
- *Marco Bergen Henegouwen*, handhaving, lid van de werkgroep
- *Leen Sinteur*, wijkmanager voor de kern Nootdorp, lid van de werkgroep
- *Josita Woesthuis*, sociaal cultureel werkster, Stichting Welzijn & Ondersteuning Pijnacker-Nootdorp (SWOP), lid van de werkgroep
- *Ieden bewonersverenigingen*
 - Kitty van Kleef en Linda Frank (bewonersvereniging Woensdrechtshof)
 - Jessica Davilar (bewoner Fellowshipplan)
 - Jolanda Visser (bewonersvereniging Ville Franche)
- *Leo Verbaan*, wijkbeheerder De Venen, Vestia
- Patrick en Loes, *vrijwilligers SWOP*
- *Nanneke van der Heijden*, adviseur Public Result

3. Uitvoering Aanpak

3.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk beschrijven we de voorgestelde aanpak en schetsen we de manier waarop deze in de praktijk is uitgevoerd. In de laatste paragraaf worden de resultaten benoemd.

3.2 AANPAK

De werkgroep zwerfvuil De Venen heeft zich, samen met Public Result, gebogen over de mogelijkheden voor acties en maatregelen. Daarbij moest de aanpak die werd voorgesteld voor het zwerfafvalparticipatietraject in de Venen aan de volgende doelstellingen voldoen:

- Minder zwerfafval op straat en minder ergernis bij de bewoners over zwerfafval.
- Minder illegaal geplaatst grof huishoudelijk afval (bijplaatsingen bij ondergrondse afvalcontainers) en minder ergernis bij de bewoners hierover.
- Meer betrokkenheid van de bewoners bij hun woonomgeving, wat ondermeer tot uiting komt in een actieve rol van bewoners bij het beheer en onderhoud van de (semi) openbare ruimte.

Uitgangspunt was om bewoners te laten bijdragen aan de aanpak van zwerfafval, verkeerd aangeboden grofvuil en bijplaatsingen. In het Actieplan De Venen: samen zorgen voor een schone wijk is een aantal aanbevelingen geformuleerd om de participatie van bewoners bij zwerfafval te vergroten. Navolgend op het actieplan heeft Public Result een notitie vervaardigd met een advies over te nemen acties en maatregelen. In het advies zijn de mogelijke acties en maatregelen beoordeeld op basis van een zestal punten: betrokken partijen, draagvlak, vereiste inspanning, effect, termijn, slaagkans en kosten. Public Result heeft de mogelijke acties en maatregelen in een maatregelenmatrix weergegeven en daarbij een aantal meer en minder kansrijke interventies benoemd.

De matrix kende de volgende interventies, die door Public Result uitgebreid zijn toegelicht:

- kansrijk:
 - o stickers 'voor een schone buurt'; *echter; mensen zullen niet snel een sticker op deur plakken*

- adoptie van afvalcontainer: *geen prioriteit voor Avalex want alleen maar onnodig complex*
- themaweek zwerfafval op school: *zeer weinig animo bij de scholen, m.u.v. de Jozefschool*
- maatschappelijke stages: *geen middelbare scholen in de wijk of geen directe relatie in de wijk (staan geografisch gezien in Den Haag)*
- mogelijk kansrijk
 - jongeren betrekken bij oplossingen voor zwerfafvalproblematiek: *zal een lange weg zijn*
 - inzet social media: *onduidelijkheid over (direct) effect*
 - hofnar /hofdame: *niet haalbaar gezien karakter van de wijk*
- minder kansrijk
 - Deventer schoon familie; *niet haalbaar vanwege omvang*
 - Z-ambassadeurs; *niet haalbaar vanwege gebrek aan animo*

Hoewel niet helemaal in overeenstemming met de oorspronkelijke doelstellingen en hoewel vooraf als een mogelijk kansrijke interventie betiteld, heeft de werkgroep toch ervoor gekozen om met de kinderen en jongeren in de wijk aan de slag te gaan met een 'juttersactie de Venen'.

De achtergrond hiervan is dat de animo onder de meeste bewoners-leden van de werkgroep afnam en zij ook aankondigden geen – actief – lid meer te willen zijn van de werkgroep. De oorzaak hiervan is gelegen in een gevoel van alleen staan, weinig tot geen steun ondervinden bij de andere bewoners in de wijk en ook het gevoel dat de spanningsboog te lang was. De bewonersleden hadden ook meer actie van de gemeente verwacht – handhaving, repressie en voorlichting – dan de gemeente vanuit de werkgroep als haar taak zag. Al met al maakte de samenstelling van de werkgroep dat een stimulans tot participatie van de bewoners door de bewoners, geen optie was.

Daarnaast ondervonden zowel de gemeente als de corporatie dat het draagvlak onder de (volwassen) bewoners om zelf tot actie over te gaan heel erg laag was. Een idee van de – reeds uitgedunde – werkgroep, was om de juttersactie / opruimactie te combineren met een activiteit op Burendag in het weekend van 22-23 september en het Kerncafé op 25 september. Oorspronkelijk dacht de werkgroep aan een opruimcompetitie tussen de hoven met een barbecue als beloning waarbij de bewoners ervoor zouden zorgen dat ook daarna alles weer schoon werd achtergelaten. Belangrijke voorwaarde was wel dat de bewonerscommissies zelf aan de slag zouden gaan met het organiseren van de (zwerfafval)acties en daarvoor ook budget zouden kunnen aanvragen bij de gemeente of wijkmanager. De werkgroep heeft zelfs het idee geopperd om met een busje de wijk in te gaan om bewoners te stimuleren om een aanvraag te doen voor een zwerfafvalactie.

Een eerste draagvlakpeiling leerde echter dat het animo hiervoor onder de bewonerscommissies zeer gering was. Uiteindelijk is geen enkele aanspraak gemaakt op het potje van Burendag door bewoners uit de hoven. Zowel de gemeente als de corporatie hebben zich op het standpunt gesteld dat participatie echt vanuit de bewoners zelf moet komen en dat als dat – na drie jaar duwen en trekken – niet lukt, het niet zinvol is om daar verder energie aan te besteden. De werkgroep heeft toen besloten de aandacht te richten op een zwerfvuilactie met de kinderen en jongeren in de wijk, in de stille hoop op deze wijze toch ook de ouders en volwassen bewoners te kunnen betrekken bij het thema zwerfafval.

Bijkomend voordeel was dat de jongerenwerker van STJMH, Younes El Mghari, al contacten in de wijk had opgebouwd met de kinderen en jongeren. Hij is, samen met Public Result, degene geweest die de zwerfafvaljuttersactie heeft getrokken en uitgevoerd.

Overigens moet worden vermeld dat naast de juttersactie de afdeling handhaving, in navolging van de ideeën van de werkgroep is overgegaan tot een meer repressieve interventie en een onderzoek naar verkeerd geplaatste vuilniszakken heeft uitgevoerd alsook – een aantal maal - een belronde langs bewoners heeft gemaakt. In de eerste helft van 2012 zijn handhavingsacties uitgevoerd en zijn er plm. 25 a 30 zaken geweest in Nootdorp. Het blijft echter lastig om de eigenaar van verkeerd aangeboden huisvuilzakken te achterhalen en een rondje langs bewoners levert daarvoor onvoldoende informatie op. Omdat handhaving vraagt om capaciteit en kosten met zich brengt, hetgeen politiek gevoelig ligt, zijn de repressieve acties niet herhaald in de tweede helft van 2012.

Daarnaast heeft de gemeente een bewonersbrief gemaakt met aanbiedregels voor de ondergrondse containers. Probleem daarbij is dat de containers eigenlijk van Avalex zijn en zij in wezen daarvoor verantwoordelijk zijn. Achterliggend speelt dat de gemeente wil dat alle informatie over afval en zwerfafval op de site van Avalex komt te staan en niet (meer) op de gemeentelijke website. Onduidelijk is op welke wijze Avalex haar rol wil spelen in het afvalverhaal. Daardoor is - ook voor de bewoners - de positie van de gemeente onduidelijk.

3.3 UITVOERING AANPAK

In de zomer van 2012 heeft de werkgroep de keuze gemaakt om aan de slag te gaan met een zwerfafvaljuttersactie. Het doel was om vanaf half september 2012 een zwerfafvalproject te starten in De Venen met kinderen in de leeftijd tussen de 8 en 14 jaar. Het project 'Jutten in de Venen' had tot doel:

- de kinderen en jongeren uit de wijk De Venen te betrekken bij de zwerfafvalproblematiek in de wijk en ze zo te betrekken bij de omgeving waarin ze wonen, leven en spelen;

Gemeente Schoon

- de kinderen en jongeren uit de wijk meer bewustzijn bij te brengen over afval en zwerfafval;
- de Venen een 'opgeruimder' karakter te geven en zo de leefbaarheid te vergroten;
- via de kinderen en jongeren uit de wijk de ouders en inwoners van De Venen (opnieuw) te betrekken bij de zwerfafvalproblematiek en hen (opnieuw) te activeren mee te werken aan een schone wijk.

Voor de Juttersactie is inspiratie opgedaan bij diverse zwerfafvalprojecten met kinderen door heel Nederland. Het concept achter de juttersactie kent de volgende elementen:

- een groep kinderen (op school, in de straat, in de wijk, van een (sport)vereniging) gaat op reguliere basis de straat op, doorgaans in de eigen leefomgeving, om daar, onder begeleiding van volwassenen, het zwerfvuil van de straat te prikken;
- het schoonmaken wordt beloond, geldelijk (zakgeldproject, speelgoedbon etc.) immaterieel (een uitje, deelname workshop, bezoek inzamelaar) of collectief (nieuw speeltoestel in de wijk, iets voor het buurthuis, de sportclub, etc.) of bijvoorbeeld in de vorm van schoonmaakartikelen;
- de kinderen gaan herkenbaar de straat op (hesje) en worden gefaciliteerd (prikker – kindermaat! – vuilniszakken, handschoenen);
- een educatief element wordt toegevoegd (les op school of in buurthuis, bezoek aan afvalverwerking, afvalquiz etc.);
- eventueel aangevuld met een creatief element (afvalkunsttentoonstelling, fototentoonstelling met foto's van het afval in de buurt, zwerfafvalthermometer etc.).

Voor het Jutten in de Venen heeft de werkgroep besloten om:

- op twee woensdagmiddagen in twee opeenvolgende maanden, een prikactie met de kinderen in de leeftijd van 8 – 14 jaar te organiseren in de hoven van De Venen;
- de tweede prikactie – in de herfstvakantie – af te sluiten met een beloning in de vorm van een graffiti workshop;
- het trekken van het project te beleggen bij de jongerenwerker – Younes El Mghari – vanwege zijn contacten met de kinderen in de wijk – en Nanneke van der Heijden van Public Result (vanwege ervaring met soortgelijke projecten);
- de gemeente de materialen te laten faciliteren;
- Avalex alleen te betrekken voor het (eventueel) ophalen van de vuilniszakken
- het SWOP te vragen om vrijwilligers voor deze actie te werven als begeleiders voor de kinderen;
- de actie bekend te maken via persberichten en mailing aan scholen en bewonerscommissies, via berichtgeving op de websites van de gemeente en SJJMH alsook via flyers door Vestia te verspreiden in de flats;
- de wijkmanager Leen Sinteur als begeleider te laten optreden bij de juttersactie

- de wijkbeheerder van Vestia te vragen om als begeleider op te treden bij de juttersactie;
- Public Result het draaiboek te laten opstellen en te laten optreden als procesbewaker en aanjager van het geheel alsook te laten zorgdragen voor de communicatie en persberichten;
- Public Result – voor het educatieve element - een afvalquiz te laten maken die de kinderen konden beantwoorden tijdens de eerste juttersactie met vragen over zwerfafval.

Aan alle besluiten is gevolg gegeven conform de voorstellen en afspraken hierover.

3.4 RESULTATEN

De zwerfafvaljuttersactie heeft de volgende resultaten opgeleverd:

- Een succesvolle schoonmaakactie op 26 september 2012 met plm. 15 kinderen; verzameld op een centraal punt in de Woensdrechtshof van waaruit de kinderen met begeleiders – wijkmanager, vrijwilligers SWOP, Public Result, de jongerenwerker, wijkbeheerder Vestia - de wijk schoon zijn gaan prikken en grijpen.
- Een kunstige graffiti-workshop op 24 oktober – in de herfstvakantie - met ruim 20 kinderen waarbij de kinderen – onder leiding van een graffiti artiest alle letters van `Nootdorp schoon` in graffiti hebben gespoten. Spijtig was dat de benodigde materialen om de hoven nog een keer schoon te juten niet waren geleverd zodat de graffiti-workshop is doorgegaan zonder voorafgaande schoonmaakactie.
- Mooie PR voor de gemeente:
 - o persberichten in Telstar
 - o leuk artikel in het AD over de eerste juttersactie
 - o artikel in nieuwsbrief Nootdorp
 - o scholen in de wijk zijn op de hoogte van de actie
 - o de bewonerscommissies waren op de hoogte van de actie
- Mooie samenwerking en afstemming tussen gemeente, corporatie, het jongerenwerk en het SWOP.
- Enthousiaste betrokkenheid van kinderen en belangstelling bij volwassen tijdens de juttersactie en graffiti-workshop.
- Betrokkenheid van enkel vrijwilligers bij de juttersactie, onder andere van een bewoonster van het appartementencomplex en een bewoner van het begeleidwonencomplex.
- Nieuwsgierige ouders tijdens de juttersactie en de graffitiworkshop.
- Bij het Kerncafé op 25 september is het thema van zwerfafval / illegale dumpingen / verkeerd bijplaatsen bij de ondergrondse inzamelingsystemen ter sprake te gebracht.

4. Advies voor een De Venen Schoon

4.1 EEN TERUGBLIK

Het zwerfafvaljuttersproject in De Venen is succesvol verlopen en heeft uiteindelijk geresulteerd in een succesvolle schoonmaakactie en een kunstige graffiti workshop met ruim 20 kinderen vanaf 8 jaar. Daarnaast is de samenwerking tussen de professionals in de werkgroep goed verlopen en hebben de gemeente, Vestia, het SWOP en de Stichting Jeugd en Jongerenwerk Midden-Holland hun aandeel in het project geleverd. De afstemming tussen hen is goed verlopen en zij hebben veel inzet en betrokkenheid vertoont.

Wel is het zo dat met het zwerfafvaljuttersproject niet de doelstellingen zijn bereikt die oorspronkelijk waren voorzien. Met name de poging om via het participatietraject meer betrokkenheid en activiteit van de bewoners bij hun leefomgeving te stimuleren heeft slechts heel beperkt succes gehad. Voor de gemeente en de woningcorporatie is dit een signaal dat het voor de komende periode weinig zin heeft om nog meer energie te steken in het entameren van participatie (bij zwerfafval) in de wijk.

Zowel het afhaken van de bewonersleden van de werkgroep, het feit dat ook geen enkel voormalig bewonerslid van zich heeft laten horen of zich heeft laten zien bij de juttersactie en de zeer terughoudende reacties van de bewonerscommissies en de scholen – met uitzondering van de Jozefschool – op de berichtgeving rondom de juttersactie, zijn duidelijk signalen dat de bewoners niet genegen zijn om zich erg actief te betonen bij de aanpak van zwerfafval of het verkeerd aanbieden van huisvuilzakken bij de ondergrondse inzamelingsystemen. Kennelijk wordt, in weerwil van eerdere signalen die juist de reden waren om een zwerfafvalparticipatietraject te starten, de zwerfafvalproblematiek niet als urgent of voldoende overlastgevend ervaren.

Randvoorwaarde van de gemeente bij dit project was dat als het niet zou lukken om via de juttersactie de ouders te mobiliseren, en daarmee daadwerkelijk te komen tot participatie van de volwassenen, het project in elk geval geen doorgang meer zou vinden onder de vlag van het budget voor 'schoon' van de gemeente. De werkgroep heeft de actie ingestoken als laatste poging om de bewoners te activeren voor het thema zwerfafval. Nu dit onvoldoende is gelukt, lijkt ook de werkgroep zwerfvuil De Venen niet langer functioneel te zijn.

Desalniettemin blijft zwerfafval, en met name de aanpak ervan, een zaak waarvoor bewoners mede verantwoordelijk zijn. De laatste jaren kiezen steeds meer gemeenten

ervoor om nadrukkelijk bewoners te betrekken bij en hen zelfs de verantwoordelijkheid te geven voor, een leefomgeving die schoon en heel is. De vraag is wat de gemeente Pijnacker-Nootdorp in dit kader kan doen met de bewoners.

4.2 ADVIES

Als er daadwerkelijk geen draagvlak is onder bewoners om zelf actief aan de slag te gaan met zwerfafval, lijkt het inderdaad weinig zinvol om als gemeente energie en middelen te steken in een participatietraject. Aan de andere kant is het altijd goed om klachten van burgers – in dit geval over zwerfafval, grof vuil en verkeerde bijplaatsingen – serieus te nemen. Een schone omgeving is voor de meeste mensen ook een prettigere leefomgeving. Bovendien trekt vuil alleen maar meer vuil aan en is het goed om dat preventief aan te pakken. Om in een vervolgtraject aan de slag te gaan met de aanpak van zwerfafval in De Venen, zou de gemeente Pijnacker-Nootdorp aan de volgende acties en trajecten kunnen denken:

- Voortzetten van de zwerfafvaljuttersactie met de kinderen en jongeren in de Venen. De opkomst bij de juttersacties is steeds uitstekend geweest en de kinderen die hebben deelgenomen deden dat uit enthousiasme – zonder wetenschap dat ze zouden worden beloond met een graffiti-workshop. Participatie is nu eenmaal een kwestie van lange adem. Als de juttersactie structureel – bijvoorbeeld een keer per maand – zou worden uitgevoerd, onder leiding van de jongerenwerker, kan dat een heel positief effect hebben op (de bewustwording van) de kinderen en uiteindelijk ook op hun ouders. Belangrijk blijft wel om te belonen: het principe voor wat hoort wat, is nu eenmaal erg effectief. Het structurele karakter van een juttersactie maakt het ook mogelijk ruim op tijd de actie te communiceren en de bekendheid ervan te vergroten. Uiteindelijk zouden, naast de vrijwilligers van het SWOP, ook heel goed ouders of bewoners kunnen worden geworven om de kinderen te begeleiden. Een uurtje per maand, op een vooraf bekend gemaakt tijdstip en datum, is prima te doen. De juttersactie zou kunnen worden uitgebreid naar het juten van zwerfafval in bijvoorbeeld de voortuintjes. En wie weet wat voor positieve effecten dit teweeg brengt in de wijk en voor de gemeente.
- De bewustwording van de bewoners blijven prikkelen. Door goede voorlichting (bewonersbrieven) en seizoensgebonden communicatieacties (vuurwerk, bladeren, gft, sneeuw ruimen etc.). Ook op de websites van de gemeente en Avalex zou informatie kunnen worden gegeven over bijvoorbeeld de verteringstijd van verschillende soorten zwerfafval. En het blijft belangrijk om bewoners te informeren over de juiste wijze van het aanbieden van zwerfafval en de redenen daarachter. Maak duidelijk wat de gemeente / het inzamelingsbedrijf doet en wat van bewoners wordt verwacht. Pas als de informatiestrategie en het klachtenmeldingssysteem op orde is kan tot handhaving worden overgegaan.

Gemeente Schoon

- Avalex meer betrekken bij zowel de juttersactie als de informatie- en communicatiestrategie. Avalex is een belangrijke speler in het afvalverhaal. De gemeente zou met Avalex hierover afspraken kunnen maken.
- Een fysieke schouw organiseren in De Venen. Samen met professionals en bewoners zou de wijk kunnen worden bekeken op kwetsbaarheid voor zwerfafval en kunnen ook de bezwaren en/of problemen van de bewoners met de ondergrondse containers in kaart worden gebracht. Gemeente Schoon heeft hiervoor het instrument van de Ontwerpwijzer Zwerfafval ontwikkeld. Enerzijds gaat het om het inventariseren van mogelijk fysieke obstakels voor de afvalinzamelaar / reinigingsdienst / veegwagens etc. Anderzijds gaat het om de vraag naar mogelijke herinrichting van de hoven. Bijv. andere beplanting, of een alternatief voor het grasveld (met een aantrekkingskracht voor lollystokjes en snoeppapiertjes die moeilijk verwijderbaar zijn). Ook kan met de bewoners worden gekeken naar de toereikendheid van de huidige voorzieningen voor schoon en heel (zijn er voldoende prullenbakken, zijn er andere voorzieningen nodig, bijv. een peukentegel etc.).

www.gemeenteschoon.nl

Gemeente Schoon is een initiatief van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en wordt uitgevoerd door Agentschap NL en de NVRD.

